

ISSN 2450-8748

Nr 4

Refleksje

2017

Lipiec/Sierpień

Zachodniopomorski
Dwumiesięcznik Oświatowy

ukazuje się od 1991 roku

czasopismo bezpłatne

kultura edukacji

Tę pracę mogą wykonywać tylko najlepsi
rozmowa z Anitą Lehtikoinen

Kultura edukacji według Jerome'a S. Brunera
Mieczysław Gałaś

Dlaczego warto odkrywać kulturę szkoły?
Aleksandra Tłuściak-Deliowska

Koncepcja psychologiczna Lwa S. Wygotskiego
Renata Nowakowska-Siuta

WYWIAD	4	REFLEKSJE	33
Sławomir Iwasiów		Maciej Duda	
<i>„Tę pracę mogą wykonywać tylko najlepsi”</i>		<i>Opowiedz mi historię</i>	33
Rozmowa z Anitą Lehtikoinen	4	ks. Michał Mejer	
System edukacji w Finlandii opiera się na polityce długoterminowej. Finowie darzą szacunkiem szkołę i nauczycieli. Często debatujemy nad rozwojem edukacji, przy czym są to dyskusje publiczne, o charakterze otwartym. Społeczna opinia jest dla ministerstwa istotnym źródłem wiedzy na temat tego, co należałoby zmienić, poprawić, usprawnić w przyszłości. Krótko mówiąc: wspólnie zastanawiamy się nad tym, w jakim kierunku powinniśmy rozwijać nasze szkolnictwo.		<i>Wychowanie do kultury w szkołach salezjańskich</i>	36
TEMAT NUMERU	6	Magdalena Krupińska	
Mieczysław Gałaś		<i>Patronat szkoły 2.0</i>	39
<i>Standardy, cele i efekty nauczania</i>	6	Jadwiga Szymaniak	
W refleksji dotyczącej edukacji dzieci i młodzieży szkoła przez wieki zajmowała ważne miejsce w życiu narodów. Poddawana przeobrażeniom – w różnych okresach historycznych i z różnym skutkiem – starała się zapewnić ciągłość kulturową pokoleń i przestrzeń dojrzewania młodych ludzi ku człowieczeństwu. W zależności od przyjmowanej perspektywy ścierały się ze sobą różne modele i wizje edukacji szkolnej. Ważność szkoły próbowano mierzyć różną miarą i bardzo odmiennie opisywać oraz oceniać jej dawną i aktualną działalność oraz kondycję.		<i>Pisanie z pasją</i>	42
Aleksandra Tłuściak-Deliowska		Nie ulega wątpliwości, że pisanie stanowi kompetencję kluczową w zakresie kontaktów społecznych. Podkreślają to znawcy dydaktyki szkolnej i nauczyciele praktycy. Nie zawsze zdają sobie z tego sprawę rodzice – niektórzy wyrażają przekonanie, że dzieci są tego typu zadaniami zbyt obciążone. A przecież pisanie rozwija myślenie, a także sprzyja wyrażaniu siebie i tym samym może pomóc w budowaniu tożsamości.	
<i>Kultura szkoły</i>	14	Paulina Olechowska	
Renata Nowakowska-Siuta		<i>Ekspresja i emocje</i>	46
<i>Indywidualna konstrukcja</i>	18	Mirosława Szott	
Ireneusz Statnik		<i>Jak prowadzić „dzienniczek krytyka”?</i>	50
<i>Człowiek kultury</i>	23	Patrycja Banasik	
REFORMA SYSTEMU OŚWIATY	26	<i>Kształtowanie osobowości</i>	52
Mirosław Krężel		Irena Wawruch-Rusielik, Małgorzata Żółtowska	
<i>Ewolucja, nie rewolucja</i>	26	<i>Nauczanie jest OK!</i>	54
Ustawa <i>Prawo oświatowe</i> z 14 grudnia 2016 roku nakłada na szkoły i placówki (poza przedszkolami i szkołami dla dorosłych) obowiązek opracowania a następnie uchwalenia przez radę rodziców – w porozumieniu z radą pedagogiczną – programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki. Obowiązek skonstruowania programu dotyczy zarówno szkół podstawowych, jak i ponadpodstawowych. Zgodnie z artykułem 84.3 ustawy <i>Prawo oświatowe</i> zadanie to należy wykonać do końca września 2017 roku.		CZYTANIE SIENKIEWICZA	55
Maria Twardowska		Tatiana Czerska	
<i>Prawo do twórczości i poszukiwań</i>	30	<i>Sienkiewicz nieznan</i>	55
Małgorzata Majewska		Agnieszka Baranowska	
<i>Pod znakiem eksperymentów</i>	32	<i>Śladami Nerona</i>	56
		Joanna Popławska	
		<i>Lektury (nie)obowiązkowe</i>	60
		EDUMARKETING	64
		Agnieszka Gruszczyńska	
		<i>Zawodowo myślę krytycznie</i>	64
		STREFA MUZEUM	67
		Krystyna Milewska	
		<i>Tkwi w nich siła magiczna</i>	67
		WARTO PRZECZYTAĆ	70
		Sylwia Jaskulska	
		<i>Czytanie szkoły</i>	70
		Krzysztof Lichtblau	
		<i>Spacerem przez podziemia</i>	72
		CIERNIE I GŁOGI	74
		<i>O nauczaniu języka polskiego</i>	74
		FELIETON	75
		Sławomir Osiński	
		<i>Michałki wiecznie żywe</i>	75
		Grażyna Dokurno	
		<i>Niezmiennie zmiany</i>	76
		W ZCDN-ie	77
		Natalia Cybort-Zioło	
		<i>Mózg w przebudowie</i>	77
		Sławomir Iwasiów	
		<i>Przełamać wstyd</i>	78

Refleksje Zachodniopomorski Dwumiesięcznik Oświatowy Wydawca Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli Redaktor prowadzący Sławomir Iwasiów (siwasiow@zcdn.edu.pl) Sekretarz redakcji Katarzyna Kryszczuk-Mańkowska (kmankowska@zcdn.edu.pl) Kolegium redakcyjne Urszula Pańka, Maria Twardowska Stale współpracują Agnieszka Gruszczyńska, Piotr Lachowicz, Sławomir Osiński, Grażyna Dokurno, Katarzyna Rembacka, Krystyna Milewska, Mieczysław Gałaś Tłumaczenie Katarzyna Bielawna Adres redakcji ul. Gen. J. Sowińskiego 68, 70-236 Szczecin Kontakt tel. 91 435 06 34, e-mail: refleksje@zcdn.edu.pl, strona internetowa: refleksje.zcdn.edu.pl Skład, zdjęcie na okładce, druk Kadruk Nakład 1500 egzemplarzy, czasopismo bezpłatne Numer zamknięto 14 czerwca 2017 r. Redakcja zastrzega sobie prawo redagowania i skracania tekstów oraz zmiany ich tytułów. Wydawca nie odpowiada za treść zamieszczanych reklam i tekstów promocyjnych.

Ekspresja i emocje

O zaletach wydawania szkolnej gazetki

Paulina Olechowska, doktor nauk społecznych, adiunkt w Zakładzie Mediów i Komunikowania na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Szczecińskiego

Prowadzenie gazety szkolnej jest działaniem interdyscyplinarnym, łączy w sobie zarówno poznawanie narzędzi, jak i kształcenie humanistyczne. Opiekunowie pism szkolnych wymieniają różne cele dydaktyczne i wychowawcze, które można osiągnąć dzięki pracy szkolnej redakcji. Wśród głównych funkcji dydaktycznych wskazywane są: rozwijanie intelektu, kształcenie umiejętności poprawnego formułowania myśli, rozwijanie zainteresowań naukowych i literackich, uczenie dyskusowania i polemizowania.

Warto choćby w kilku słowach napisać o zaletach wydawania szkolnych periodyków, gdyż: 1) uczą one kompetencji technicznych (liczba wydawanych gazetek szkolnych wzrasta, rośnie ich poziom, szkolne redakcje coraz częściej korzystają z fachowych programów edytorskich); 2) są zapośredniczoną formą przekazywania informacji (głównym zadaniem tego typu prasy jest dostarczanie wiadomości oraz zbieranie i zachowanie informacji stanowiących źródło wiedzy o danej zbiorowości szkolnej); 3) pełnione przez prasę szkolną funkcje każą traktować ją jako element komunikacji medialnej, przez co odgrywa ona istotną rolę w modelu komunikacji społecznej, szczególnie w jej wymiarze lokalnym. Dlatego w krajach, w których istnieją założenia programowe edukacji medialnej (na przykład we Francji, w Niemczech czy w Stanach Zjednoczonych Ameryki), wydawanie szkolnego periodyku jest włączone w procesy wychowawcze i edukacyjne, a funkcjonowanie mediów szkolnych ma znaczące wsparcie ze strony instytucji oświatowych.

Kształcenie umiejętności organizacyjnych

W czasach kiedy pojęcie prokrastynacji (odkładanie zadań na później) święci triumfy, szkolny periodyk

może stać się jednym z narzędzi kształcenia umiejętności organizacyjnych, gdyż jak podkreślił w jednej ze swoich wypowiedzi Gerard Sowiński, w latach 1965–1980 opiekun redakcji „Tygodnika Żakowskiego”: „O powodzeniu czasopism uczniowskich decydują dwie sprawy: spontaniczność i rygor, gdzie spontaniczność dominuje w wyborze tematów i gatunków, rygor – w punktualności i obowiązkowości”¹. Warunkiem powodzenia szkolnego projektu wydawniczego jest stworzenie zespołu redakcyjnego, składającego się przede wszystkim z zainteresowanych uczniów o różnych kompetencjach – co powinno być poprzedzone wspólną dyskusją nad formułą periodyku. Opiekunowie szkolnej prasy zwracają uwagę, iż podział funkcji między członków zespołu redakcyjnego warto poprzedzić ankietą, która pozwoli ocenić uczniom ich własne predyspozycje. Tak „demokratyczny” przydział obowiązków może stać się jednym z elementów kształcenia samoświadomości kompetencyjnej, jak i daje możliwość zwrócenia uwagi na zespołowość projektu – wszyscy są współodpowiedzialni za jego sukces.

Redakcja szkolnego pisma może się dzielić na zespoły: pierwszy zajmuje się zbieraniem materiałów; drugi redagowaniem treści; trzeci opracowaniem

i wykonaniem ilustracji; czwarty drukiem i rozprawieniem egzemplarzy; piąty redagowaniem ogłoszeń i zbieraniem informacji związanych z wydawaniem pisma. Ten jeden z możliwych podziałów redakcyjnych gwarantuje specjalizację, jednak niezwykle istotne jest to, aby grupy współpracowały ze sobą na poszczególnych etapach powstawania pisma, na przykład podczas korekty, pracy nad oprawą graficzną, nad stroną tytułową (która może zostać wybrana na przykład w drodze konkursu).

Tak zorganizowana struktura redakcyjna jest jedynie warunkiem wstępnym sprawnego funkcjonowania pisma. Mechanizmem umożliwiającym zespołowi sprawną pracę staje się – jak to określił Sowiński – rygor. W związku z tym konieczne jest wykształcenie w młodych dziennikarzach nawyku systematyczności pracy, który można osiągnąć dzięki: organizowaniu stałych narad zespołu redakcyjnego; regularnej analizie przygotowanych materiałów oraz cyklicznej koordynacji procesu „składu” pisma. Regularność jest niezbędna, pozwala zachować w zespole dyscyplinę, kształcąc tym samym wśród uczniów umiejętność współpracy.

W tym miejscu wielu nauczycieli-opiekunów szkolnego pisma mogłaby zadać pytanie – ale jak to zrobić? Wykorzystać narzędzia motywacyjne. Mogą nimi być na przykład: ocena pisma przez jego czytelników (podczas moich spotkań z młodymi redaktorami uznanie w gronie rówieśników było jednym z najczęściej podnoszonych argumentów przez młodych dziennikarzy); organizacja wewnątrzszkolnych konkursów na najlepsze kolumny czy pojedyncze teksty; udział najlepszych autorów w szkolnych warsztatach dziennikarskich; czy w końcu premiowanie zaangażowania dziennikarskiego uczniów poprzez transparentny system nagród i wyróżnień. Mogą być nimi pozytywne oceny z wybranych przedmiotów – nie tylko języka polskiego, ale i przedmiotów, których treści wiążą się z podejmowanym przez ucznia w publikacji tematem, na przykład z biologii, historii czy geografii; ponadto praca w zespołach zajmujących się składem i drukiem pisma z pewnością znajdzie uznanie u nauczyciela informatyki.

Media dydaktyczne

Prowadzenie gazety szkolnej jest działaniem interdyscyplinarnym, łączy w sobie zarówno poznawanie narzędzi, jak i kształcenie humanistyczne. Opiekunowie pism szkolnych wymieniają różne cele dydaktyczne i wychowawcze, które można osiągnąć dzięki pracy szkolnej redakcji. Wśród głównych funkcji dydaktycznych wskazywane są: rozwijanie intelektu, kształcenie umiejętności poprawnego formułowania myśli, rozwijanie zainteresowań naukowych i literackich, uczenie dyskusowania i polemizowania. Ponadto Wacław Strykowski wśród funkcji „mediów dydaktycznych” wyróżnił: poznawczą – prasa szkolna pozwala poznać wybrany wycinek rzeczywistości; kształcącą – jest narzędziem rozwijania zdolności poznawczych oraz uczuć i woli uczniów; dydaktyczną – jest dodat-

kowym źródłem zdobywania informacji i nabywania umiejętności; emocjonalno-motywacyjną – pozwala uruchomić procesy związane z przeżywaniem emocji oraz wzmocnić motywację ucznia².

Szczególną rolę w procesie dydaktycznym odgrywają pisma obcojęzyczne, które niestety są rzadkością. Służą one nie tylko nauce czy doskonaleniu znajomości języka obcego, ale także uczą

kultury i tradycji danego kraju. Maria Matyka wyodrębnia trzy rodzaje szkolnych pism obcojęzycznych: tematyczne, okolicznościowe, publikujące twórczość uczniów³. Mają one wspólny cel – zapamiętywanie słownictwa. Jednocześnie Matyka uważa, że najlepsza do osiągnięcia tego zamierzenia jest gazetka ścienna, widoczna dla szerszej grupy uczniów.

Wśród ogólnych funkcji wychowawczych prasy szkolnej należy wskazać: przygotowanie do życia społecznego, integrowanie społeczności klasowej i szkolnej, tworzenie opinii wychowanków, wyrabianie samodzielności, zasadność podejmowanych działań i wytrwałość w dążeniu do założonego celu⁴, nabywanie umiejętności prowadzenia dialogu (dialogowa natura środków przekazu)⁵. Do szczegółowych funkcji wychowawczych zalicza się: kształtowanie pasji społecznych, realizację idei indywidualizacji, uruchamianie procesów samowychowania (możliwość poznania samego siebie), organizowanie i inte-

Opiekunowie szkolnej prasy zwracają uwagę, iż podział funkcji między członków zespołu redakcyjnego warto poprzedzić ankietą, która pozwoli ocenić predyspozycje uczniów. Podział obowiązków może stać się jednym z elementów kształcenia samoświadomości kompetencyjnej. Poza tym wszyscy są współodpowiedzialni za sukces projektu.

growing życie wewnętrzne szkoły, uruchamianie demokratycznych procesów społecznych – jest nim na przykład tworzenie opinii publicznej, którą wyraża wydawany w szkole periodyk.

Edukacja regionalna i kulturalna

Obok zarysowanych funkcji dydaktycznych i wychowawczych szkolne periodyki umożliwiają ich opiekunom realizację postulatów kształcenia medialnego, edukacji regionalnej i kulturalnej. Prasa szkolna jest bowiem doskonałym narzędziem przygotowującym dzieci i młodzież do świadomego i krytycznego odbioru mediów oraz racjonalnego posługiwania się nimi jako narzędziem pracy i komunikowania się. To nie tylko wychowanie i kształtowanie postaw względem mediów (na przykład w ramach dyskusji nad profilem szkolnego pisma można uczniom zlecić analizę prasy dziecięcej czy młodzieżowej i stworzenie listy jej wad i zalet), ale i nabywanie umiejętności wyszukiwania i selekcji informacji, krytycznego myślenia (na przykład podczas dyskusji nad tekstem kształci się umiejętność wyrażania opinii, obrony własnego zdania, poszukiwania argumentów, czyli wszystko to, co składa się na kulturę dyskusji), a także zdolność do rozróżniania typów przekazu (fikcja a fakt, fakt a komentarz, komentarz a reklama).

Również dzięki prasie szkolnej można realizować edukację regionalną. Młodzi redaktorzy mogą publikować treści związane z ich najbliższym otoczeniem: historią, tradycją, dziedzictwem kulturowym – budując tym samym tożsamość regionalną. Cele dydaktyczne czy wychowawcze związane z edukacją regionalną były osiąganymi, na przykład, przez spotkania z „osobistościami regionu” (samorządowcami, twórcami czy animatorami kultury, sportowcami, przedstawicielami organizacji gospodarczych czy pozarządowych) oraz z twórcami innych pism o charakterze regionalnym, lokalnym czy regionalistycznym. W końcu szkolny periodyk jest narzędziem realizacji zadań związanych z edukacją kulturalną, kształcąc inter- i wielokulturalnie. Zakres tematyczny pism szkolnych daje możliwość rozwijania swobodnej aktywności twórczej, kształcenia różnych środków artystycznego wyrazu, na przykład przez tworzenie działań

z twórczością uczniów, publikowanie recenzji, wierszy, opowiadań, prezentowanie twórczości plastycznej czy fotograficznej itp.

W literaturze przedmiotu poświęcono sporo miejsca rozważaniom dotyczącym rozwoju inteligencji przez pracę przy redagowaniu szkolnych wydawnictw. Małgorzata Suświłło wymienia między innymi tak zwaną inteligencję lingwistyczną (koncentracja na nauce czytania) i interpersonalną (wymagającą kontaktu z drugim człowiekiem) oraz intrapersonalną (pozwalającą poznać własne możliwości i odpowiednio je wykorzystać)⁶. Współcześnie przypisuje się im coraz większą wagę na wszystkich etapach kształcenia – od przedszkola po czas studiów, przy czym rozumie się te rodzaje inteligencji jako teoretyczną i praktyczną gotowość do odgrywania zarówno roli nadawcy, jak

i odbiorcy różnorodnych treści⁷.

Bardzo istotne jest, aby realizowane przez prasę szkolną zadania, wynikające z celów dydaktycznych i wychowawczych, były dostosowane do wieku jej odbiorców. Jak podkreśla Piotr Drzewiecki: „W szkole podstawowej szkolne czasopismo powinno przede wszystkim budzić twórczość

Redakcja szkolnego pisma może się dzielić na mniejsze jednostki, które będą się zajmowały: zbieraniem materiałów, redagowaniem treści, wykonaniem ilustracji, drukiem i kolportażem, redagowaniem ogłoszeń i zbieraniem informacji. Tego rodzaju podział obowiązków redakcyjnych gwarantuje specjalizację zespołu wydawniczego.

dziennikarską, zainteresowanie światem i pasję poznawczą uczniów. W gimnazjum i szkole średniej, w okresie buntu i burzy dojrzewania, wychowawca nie może tylko poprzestać na dziennikarskich funkcjach obserwatora, przewodnika i integratora życia społecznego⁸.

Warsztaty dziennikarskie

Podczas zajęć nad redagowaniem gazetek szkolnych ich opiekunowie stosują różnorodne metody pracy: problemową, pracę z tekstem, poszukiwanie danych i informacji, praktyczne działanie i wiele innych. Jednym ze sposobów realizacji wyznaczonych przez opiekuna pisma celów dydaktycznych i wychowawczych są warsztaty dziennikarskie, które mogą być prowadzone w ramach działającego w szkole koła dziennikarskiego lub też realizowane przez praktyków (dziennikarzy) i teoretyków mediów (pracowników naukowo-dydaktycznych uczelni wyższych). Podczas warsztatów dziennikarskich uczniowie zdobywają zarówno wiedzę teoretyczną, jak i w toku realizowanych

zadań nabywają umiejętności praktycznych. Dzięki warsztatom dziennikarskim ich uczestnicy mogą zdobyć podstawową wiedzę z zakresu procesu komunikowania, dowiedzieć się, między innymi, czym są szumy informacyjne, jak odbiorcy przekazów masowych kształtują profil i funkcje mediów, czym są gatunki dziennikarskie, jakie cechy posiada prasa, co warunkuje atrakcyjność przekazu w mediach drukowanych, jaką rolę w prasie odgrywa ilustracja, na czym polega selekcja informacji, jak projektuje się szatę graficzną, jakie obowiązują zasady etyki dziennikarskiej i pracy redakcji. Warto podkreślić, iż warsztaty służą nie tylko uczniom, ale i opiekunom pism – podczas nich dochodzi do wymiany myśli i poglądów między dwoma podmiotami procesu edukacyjnego.

Podsumowanie

Czasopismo szkolne „jest inwestycją, która opłaca się zarówno uczniom, jak i nauczycielom, łącząc korzyści edukacyjne (funkcje dydaktyczne i wychowawcze – przyp. PO) z emocjonalnymi”⁹. Jerzy Kropiwnicki do „bezsprzecznych” zalet wydawania pisma szkolnego zaliczył następujące: 1) redagowanie pisma umożliwia ekspresję i wyzwala emocje; 2) uczy współpracy w grupie oraz umiejętności rozwiązywania konfliktów; 3) uczy odwagi w korzystaniu z wolności, a także odpowiedzialności za swoją wolność; 4) uczy planowania, organizowania własnych i cudzych działań – działania według wyznaczonego celu; 5) kształtuje poczucie estetyki i uwarściwia na nią; 6) umożliwia sukces indywidualny i zespołowy; 7) prowadzi do partnerstwa między nauczycielami i uczniami; 8) buduje przywiązanie do szkoły i świadomość, że jest się współtwórcą jej tradycji; 9) zbliża szkołę do środowiska¹⁰.

Ten katalog można byłoby uzupełnić o wiele innych korzyści, między innymi aktywizację społeczności szkolnej czy możliwość skonfrontowania po-

staw i wartości młodzieży. Z punktu widzenia badań medioznawczych jednak tymi najistotniejszymi są przede wszystkim korzyści wynikające z nabywania – na możliwie wysokim poziomie – umiejętności różnorodnego komunikowania się (opanowywanie i umiejętność usystematyzowania wiedzy przyswajanej z różnych źródeł informacji) oraz rozwijanie zdolności do refleksyjnego, krytycznego i kreatywnego odbierania i tworzenia komunikatów. Z punktu widzenia problemów współczesnej młodzieży, a jednym z nich jest pogłębiająca się niechęć do czytania, prasa szkolna, przez naturalne podejmowanie tematów najbliższych uczniom, może być jednym z narzędzi kształtowania nawyków czytelniczych.

Jednym z problemów współczesnej młodzieży jest pogłębiająca się niechęć do czytania. Jakimi metodami dydaktycznymi radzić sobie z tą sytuacją? Prasa szkolna, przez naturalne podejmowanie tematów najbliższych uczniom, może być jednym z narzędzi kształtowania nawyków czytelniczych.

Artykuł powstał w oparciu o książkę autorki *Prasa szkolna: teoria, funkcje, tematyka. Analiza na przykładzie województwa zachodniopomorskiego*, Szczecin 2015.

Przypisy

- ¹ G. Sowiński, *Nie zmarnować szansy, czyli o gazetkach uczniowskich*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” 1997, nr 3, s. 36.
- ² W. Strykowski, *Audiowizualne materiały dydaktyczne: podstawy kształcenia multimedialnego*, Warszawa 1984, s. 24; idem, *Kompetencje medialne: pojęcie, obszary, formy kształcenia*, w: W. Strykowski, W. Skrzydlewski (red.), *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy*, Poznań 2004, s. 35–37.
- ³ M. Małyka, *Zabawa w redaktorów gazetki szkolnej*, „Języki Obce w Szkole” 2003, nr 1, s. 65.
- ⁴ G. Sowiński, *Czasopisma uczniowskie – ważne dawniej i dziś*, „Studia o Sztuce dla Dziecka” 1992, z. 7, s. 100.
- ⁵ T. Huk, *Media w wychowaniu, dydaktyce oraz zarządzaniu informacją edukacyjną szkoły*, Kraków 2011, s. 168–170.
- ⁶ M. Suświłło, *Media w rozwijaniu inteligencji wielorakich dziecka*, w: S. Juszczyk, I. Polewczyk (red.), *Media wobec wielorakich potrzeb dziecka*, Toruń 2006, s. 32–33.
- ⁷ J. Jasiewicz, *Kompetencje informacyjne młodzieży. Analiza – stan faktyczny – kształcenie na przykładzie Polski, Niemiec i Wielkiej Brytanii*, Warszawa 2012, s. 95.
- ⁸ P. Drzewiecki, *Domowe gazetki. Media i edukacja* (8), „Gazeta Szkolna. Aktualności” 2004, nr 46, s. 15.
- ⁹ Por. B. Pawłowska, *Bawi, uczy, integruje*, „Polonistyka” 1996, nr 6, s. 609.
- ¹⁰ J. Kropiwnicki, *Niedocenione narzędzie wychowania – gazetka szkolna*, „Nowe w Szkole” 2003, nr 11, s. 2.

PO